

הנדון:

זהו רק סימפטום של סימפטום של מחלה

התיענות

כל זה ניתן היה למנוע — וזמנוע
בנקל — אילו היה קיים דרישה, אילו
היו מסוגלים שני הצדדים להאזין, להבין
ולהשיב, כדי למצוא פיתרון.

ב שלושים השנים האחרונות הקדשתי
חלק ניכר מחיי לדרישה עם האויב, ובעשר
השנים האחרונות במיוחד עם הפלסטינים.
יכולתי לכתוב כמה כרכים על מה שלמדתי על
הדרישה בבית-ספר מעשי זה.

אני מחשיב מאוד את השיח בכתב. אתה יושב
בתל-אביב, משקיף על הים וכותב מאמר. תוך
כמה ימים נקרא מאמר זה בניו-יורק ובמוסקבה,
בטרפולי של לבנון ובטרפולי של לוב, ואפילו
בטוקיו ובפרטוריה. גבולות מדינה ושפה שוב
אינם מהווים מחסום. רעיון שהגית ולהפך, נרשם
בתודעה של אנשים שלא תראה אותם לעולם.
אתה זורע זרע העשוי להיקלט (או לא להיקלט)
בהכרה ובכתב-ההכרה של בני-אדם, ולנבט ברכות
הימים. ואתה קולט רעיונות של אנשים
ממרחקים. זהו תהליך מופלא ולא פעם ראיתי את
תוצאותיו בהשתאות.

אבל אין דמיון בין תהליך זה ובין
דרישה אמיתית, דרישה פנים אל פנים.
כל אדם יודע זאת מחיי הפרטים. כשאתה
מדבר עם הירקן, אינך קולט רק את דבריו. אתה
קולט ברומו, ומבלי להבחין בכך, גם הרבה
מאוד איתותים אחרים: הבעת-פנים, נימת-קולו,
מבט עיניו, תנועת-שרירים. כל חושך משמשים,
כפוליגראף — גלאי-אמת. מחשב סמוי
בתת-הכרתך מדווח לך באופן מיידי לא רק מה
האיש אומר, אלא למה הוא מתכוון באמת, מהי
מידת הכנות והרצינות שלו, מהו חווק השיכנוע
העצמי וכוח-ההחלטה המסתתרים מאחורי דבריו.
בשעה אחת של דרישה אמיתי אפשר ללמוד
על היריב יותר מאשר מקריאת אלף ספרים
ומיליון מאמרים. כי לא רק המוח המודע שלך
פועל, אלא גם כל מערכות-החושים שלך.
מכיוון שהשפה האנושית קיימת רק
מזה כמה אלפי שנים, ואילו התקשורת
באמצעות קולות, תנועות ומבטים
פועלת כבר מזה כמה מאות מיליוני
שנים, מובן מאילו שאין תחליף לשיחה
פנים אל-פנים.

שרהמדינה המצרי לענייני-חוץ, בוטרוס
בוטרוס-ע'אלי, הביע פעם את אותו הרעיון
באוזניו כאומרו: "יש לכם בישראל המיוחסות
הטובים ביותר בעולם. הם קראו את כל הספרים
והעיתונים. הם יודעים את הכל, ואינם מבינים
מאומה. כי מעולם לא היו יום אחד בארץ ערבית."
ואפשר להוסיף: כי מעולם לא קיימו דרישה
אמיתית עם היריב.

הם דומים למאהב המנשק את אוהבתו מבעד
למיטפת. נרמה להם שוהיה נשיקה, אך תחושת
הנשיקה מהם והלאה.
על כן טעו המיוחסות ואנשיה-מודיעין שלנו
בשני הדורות האחרונים לפני כל משבר גדול
במרחב.
הדרישה אינו מטרה בפני עצמה. בוודאי לא.
המטרה היא השלום. אבל הדרישה הוא חיוני
להשגת השלום. בלעדיו לא נבין לעולם את הצד
השני, ועל כן לא נגיע להבנה עימו.
בלי הנכונות לדרישה, כל דיבור על
שלום הוא מסישפתיים ריקים-מתוכנן.

ל זה נכון כמותה המידה גם לגבי סיכסוך
חברתי, כמו שביתת הרופאים.
סלע-המחלוקת הוא כסף. גם כאשר שני
הצדדים מבינים זה את זה היטב, אין בעיות של
כסף נפתרות מאליהן. האוצר היה נתון במערכת
של אילוצים, אשר מנעה בעדו מלספק את
הדרישה המינימלית של הרופאים.

בוודאי, אך מצב כזה אינו חסר-
מוצא, ולא היה מוביל לסיכסוך בה מר
וקטלני, אילו כל צד הבין היטב את
האילווצים של הצד השני, את מניעיו
הכמוסים, את עומק רגשותיו.
הבנה כזאת לא היתה, ולא יכלה להיות, מפני
שכל צד הבין רק את עצמו, דיבר רק אל עצמו,
ושיכנע רק את עצמו.
הייתי קורא לתופעה זו: התיסמונת
הישראלית.

ראשיה-ממשלה, או את ציבור הרופאים, או את
ציבור פקדיה-ממשלה.
אולם כל האשמה כזאת — ותהיה נכונה ככל
שתהיה — אינה עוסקת אלא בפני הדברים. אין
היא חודרת אל שורשי הבעיה.
אותו שר אינו אלא כבואה נאמנה של המערכת
הפוליטית, שהצמיחה אותו. אחרת הרי לא יכול
היה להישאר בתפקידו, אחרי כל מה שקרה.
ביפאן היה איש כזה מבצע מזמן
האראיקירי, אחרי בקשת סליחה ומחיר
לה מקורבנות בישולו ושאידיהם.

ראשיה-ממשלה, המנתק את עצמו בצורה כה
מחפירה מן המתרחש, כאשר מתמוטטת אחת
ממערכות-החיים החיוניות ביותר שהוא מופקד
עליהן — האם היה יכול להמשיך ולכהן במדינה
נורמלית כלשהי?

הרופאים ופקדיה-מימשל הם ישראלים מן
השורה, ודווקא בני המעמד העליון, הזוכה במידת
החינוך.

אם אלפים מהם מגיעים למצב של
חוסר-תקשורת, אם אינם מסוגלים כלל

בתי-חולים עלולים להיסגר, הרופאים עלולים
לנקוט שיטות נואשות, מערכת-הבריאות
הישראלית עלולה להתפרק. זו תהיה מילחמה,
ובמילחמה ימותו בני-אדם.

אבל פקדיה-האוצר לא הקשיבו, לא
ראו, לא הבחינו. כישראלים טובים, הם
היו שקועים בעצמם. הם היו בליכך
עסוקים בהשמעת טיעוניהם המבריקים
עד כי לא שמעו לב לנימת-הקול של
הרופאים, להבעת עיניהם, לתנועות
ידיהם.

הם לא סברו שזה חשוב. הם היו בטוחים שיש
להם כוח. כאשר יש לך כוח, מרוע להתאמץ
להבין את הוולת?
בדברי הסיסמה הישראלית בה"א
הידועה: "מה שלא הולך בכוח, הולך
ביותר כוח".

ל כן קרה מה שקרה — סיפור שכלל
א-י אפשר להבין אותו.

דרישה ישראלית: חולים בעד ונגד הרופאים

להיפגש ולהידבר באדם אל רעהו — מה
זה מלמד על החברה? על מערכת-
החינוך? על ההורים הישראלים
המצויים? על תרבות חינוך?

מה פרשנים כבר הישוו את שביתת-
הרופאים למלחמת-הלכנון. אני הוגה
בהשוואה זו כלי הרף.
מלחמת-הלכנון **סרצה** ביגלל
הוסר-היכולת של ישראל להידבר עם
הפלסטינים, כדי לסתור בצורה סבירה
בעייה שהיא עמוקה ואמיתית.
בזעיר-אנפין, קרה אותו הדבר לממשלה
בסיכסוך הרפואי.

מעצבי המדיניות הישראלית — לא רק איש
פרימיטיבי כמו אריאל שרון או מורן כמו רפאל
איתן, אלא גם אנשים מתחכמים יותר — לא
האמינו כלל שיש צורך בהידברות. הם סמכו על
הכוח, כתחליף לכל. זכנו וגמרנו — מה יש
לדבר?

ערכ שביתת-הרופאים נהגו כך גם הרופאים
וגם אנשיה-ממשלה. אלה וגם אלה היו בטוחים
לחלוטין ככוחם. הם האמינו כי היריב יישבר
אחרי כמה ימים. הם היו בטוחים בכך עד כדי כך,
שלא הרופאים ולא האוצר הכינו מראש תוכנית
כלשהי לשלב ב', למקרה שהיריב לא יישבר
במכה הראשונה. כמו כלכנון.

כמשך שנה ישבו שני הצדדים ודנו בכיכול על
סיכסוך-עבודה — ושום דבר לא נפתר. נרמה
שלא היה איכפת לאנשיה-האוצר (וגורויהם)
האומללים במשרד-הבריאות, יחד עם שותפיהם
בצמרת ההסתדרות שתפרץ שביתה.
שביתה? אז מה? יש הרבה
שביתות. שתהיה עוד אחת.

גם משרצה כבר השביתה, לא החל דרישה
אמיתי. עברו חודשים לפני שנוצר דרישה
כלשהו — לא בין הפקידים והרופאים, חלילה,
ולא בין שר א' ושר ב', בתיווכו של ראש
הממשלה, שאיבד מזמן את כושר הדרישה.
כך התגלגלו הדברים במשך ארבעה חודשים,
בצורה שכמעט לא-תיאמן. כל אחד מן הצדדים
חזר עד בוש על המונולוגים שלו, איש באוזניו
האטומות של רעהו, וכולם באוזני כל-התיקשר
רת. לא היה דרישה.

עד שהדברים הגיעו לידי התמוז-
טות. המרי האזרחי של הרופאים,
התמוטטות בתי-החולים, גירוש
החולים, הסכנה של תמותה המונית —
רק הם הביאו, בנראה, להתחלה של
דרישה כלשהו.

א יך זה יכול היה לקרות?
אפשר להאשים את השר פלוגי, או את

ש רק מילחמה טובה אחת: זו שאינה פורצת
כלל.

יש רק שביתה מוצלחת אחת: זו שנמנעה.
גם למלחמה וגם לשביתה יש רק
תחליף אחד: דרישה.
וזהי התורה כולה על רגל אחת.

ע וד ידובר הרבה על המרי האזרחי הגדול
של רופאי ישראל. חכמים יתנחו את מהלכי
השביתה, את הסיבות להתחלתה, את תוצאותיה
והשלכותיה.

אני רוצה להתייחס אליה כאן, קודם כל, כאל
סימפטום של מחלה — מחלת החברה
הישראלית.

ואולי זהו רק סימפטום של סימפטום
של מחלה — אידיכולת הישראלית
להדבר.

ה לצח עתיקה אומרת: "מה זה מונולוג?
כשאדם אחד מדבר אל עצמו. מה זה דיאלוג?
כששני אנשים מדברים, כל אחד אל עצמו."
בחברה הישראלית מקובלת מהות זו
של דרישה ורבי-שיח. כל אחד מדבר אל
עצמו. איש אינו מקשיב לזולתו. איש
אינו רוצה להקשיב לזולתו.

הסמל העליון לכך הוא המוסד הריבוני של עם
ישראל — הפרלמנטרי. כנסת אין דרישה ואין
רבי-שיח. ויכוח פרלמנטרי אופייני הוא סידרה של
מונולוגים. כל גואם עולה על הדוכן, בבוא תורו,
וקורא מן הגייר דברים שכתב. היו"ר מנמנם,
הקצרנית רושמת את הדברים למען פרוטוקול
שאינו לא יקרא אותו לעולם, קומץ של
חבריי-כנסת ממתנים באולם לכוא תורם לעלות
על הדוכן, ובניתיים הם שקועים במחשבות,
עונים לימכתבים או קוראים עיתונים.

יש חריגים. יש משהו שנקרא "ויכוח סוער".
זהו דרישה בין ח"כ שקץ משקץ לבין ח"כ אפס
מאפס. כשכל אחד מן השניים פוזל לעבר
מצלמת הטלוויזיה ביציע, וממתין להורמנות
לשסע את דיברי רעהו במילים שתהיינה די גסות
וברוטאליות כדי לזכות בתשומת-לבה של
העיתונות.

כימעט לעולם אין בכנסת דיון לגופו של
עניין, תוך הקשבה דרוכה של איש לרעת רעהו,
השמעת טענות לעניין ונסיון כן לבחון אותן
באופן אובייקטיבי, כדי להסיק מסקנות
שיתקבלו על דעת הכל.

ואכן, ביצד יעלה על דעתו של ח"כ
ישראלי שיעלו להקשיב לזולתו? היכן
שמע איסעם דיון של ממש? היכן חונך
לכך?

ב סידרה בריטית (אלא מה!) המוקרנת עתה
על מירקע הטלוויזיה הישראלית, הסכיר לא
מכבר המנחה כיצד מדבר הרופא-המאבחן
(הבריטי) עם חולה.

אין הוא מקשיב רק למילים היוצאות מפיו של
הפאציינט. הוא עוקב בדריכות גם אחרי כל
תנועת-יד וניענוע-אצבע, כי בצורה זו הוא לומד
הרבה על תחושתו האמיתית של החולה,
המתקשה לבטא אותה במילים.

אילו היו פקדיה-ממשלה מאבחנים בצורה זו
את מכאובי הרופאים, לא היתה השביתה הגדולה
פורצת לעולם. כי הם היו עומדים לא רק על
הדרישות שבפי הרופאים, אלא גם על רגשותיהם,
על עומק התיסכול המכרסם בליבם. עם זעמם
וייאושם.

הם היו אומרים לשרים: "אין כאן רק שאלה
של כסף. יש כאן ציבור, שהגיע נכבדי ליכנו
לעבריי-פפחת. אם תפרוץ שביתה, זאת לא תהיה
התמודדות שיגרתית על כמה שקלים יותר או
פחות. עלולים להתחולל כאן סצנות של יאוש.